

Tien vragen aan een tijdschriftexpert

Dit keer zijn de tien vragen gesteld aan Arja Firet, die sinds 2003 de signalementen van *Ts* verzorgt en dit jaar is toegetreden tot de redactie. Als onderzoeker en vakspecialist Romaanse letterkunde bij de Universiteitsbibliotheek van de Universiteit Utrecht heeft zij zowel praktische als theoretische ervaring met tijdschriften en tijdschriftonderzoek.

1. BIJ WELK TIJDSCHRIFT HAD U GRAAG IN DE REDACTIE WILLEN ZITTEN?

Ik had graag een tijdje in de redactie van de oude *Figaro* (1854-1866) gezeten. Dit was één van de bladen van de literaire en satirische *Petite Presse*. Het tijdschrift fungeerde als een soort speeltuin voor jonge schrijvers die daar naar hartenlust hun pen konden uitproberen. Er is dan ook een wervelend aanbod van verhaaltjes, kritieken, roddels en redactionele stukjes te vinden. Klaarblijkelijk hoefden de schrijvers zich maar aan één regel te houden: het lezerspubliek vermaken. Vooral de *Fantaisies* zijn interessant, omdat het om onbekend werk gaat van auteurs die later bekend zijn geworden, maar ook omdat er een flink aantal onderhuidse speldenprikken wordt uitgedeeld. Hoewel ik weet dat het er niet zo zachtzinnig aan toe ging, had ik graag op deze hectische redactie willen rondlopen. Het moet een uitdaging zijn geweest om twee keer in de week op het randje van het toelaatbare te balanceren, zonder dat de censuur je in de kraag greep.

2. WAT IS HET MERKWAARDIGSTE TIJDSCHRIFT DAT U OOIT ONDER OGEN IS GEKOMEN?

De merkwaardigste blaadjes die ik ooit ben tegengekomen zijn de zogenoemde *feuilles autographiées*, die met de hand geschreven werden en daarna werden gedrukt als een lithografie. Na de *Sans-le-Sou* (1855), de absolute pionier op dit terrein, volgden nog zeven zelfgeschreven blaadjes in de jaren 1855 en 1856. Het merkwaardige lag vooral in het moeilijk te ontcijferen gekrabbel van de tijdschriftjes. Zoals de titel van het eerste blad al suggereert: het was een procedé dat niet veel kostte en om die reden vooral arme jonge schrijvers aantrok.

3. VAN WELK TIJDSCHRIFT BETREURT U DE ONDERGANG HET MEEST?

In het kader van mijn onderzoek betreur ik de ondergang van de *Revue Fantaisiste* (1861) en *Le Fantaisiste* (1862) het meest, omdat hierin een aantal expliciete artikelen van tijdgenoten staan over het genre van de *Fantaisie*. Als deze tijdschriften een paar jaar

langer hadden bestaan, zou er ongetwijfeld veel meer bekend zijn over de Fantaisie. Anderzijds had het genre dan mogelijk wel zijn mysterieuze charme verloren.

4. WANNEER EN WAAROM BENT U MET ONDERZOEK NAAR TIJDSCHRIFTEN BEGONNEN?

In 1996 begon ik aan een proefschrift over de ‘Fantaisie’. Omdat het om onbekende verhaaltjes ging, waar bovendien nauwelijks secundaire literatuur over te vinden was, moest ik mijn informatie en het grootste deel van mijn hele corpus zelf in deze negentiende-eeuwse pers bij elkaar zoeken. Daarvoor ben ik op zoek gegaan naar een tachtigtal Parijse ‘petits journaux’, waaronder een aantal expliciet aangegeven ‘feuilles fantaisistes’. Omdat het om nogal obscure en kortstondige kranten en tijdschriften ging, heb ik drie jaar lang regelmatig in de Bibliothèque Nationale in Parijs gezeten om mijn materiaal te verzamelen. Aan het slot was ik beter op de hoogte van de actualiteit van de negentiende eeuw - met al zijn nieuwtjes, roddels en literaire intriges - dan die van de hedendaagse maatschappij. Sindsdien is het onderzoek naar kranten en tijdschriften één van mijn passies.

5. WAT IS UW PROFESSIONELE RELATIE MET TIJDSCHRIFTEN?

Als vakspecialist voor de Romaanse letterkunde van de Universiteitsbibliotheek Utrecht beheer ik een deel van het collectievormingsbudget. Daarvan worden niet alleen monografieën betaald, maar ook abonnementen op tijdschriften. Een leuke bijzaak is dus dat ik me onder werktijd mag verdiepen in allerlei tijdschriften op het gebied van de Romaanse letterkunde. Moeilijker is het om een goede balans te vinden tussen enerzijds de wensen van mijn achterban, en anderzijds de grote pakketten elektronische tijdschriften, waarover in ‘big deals’ op bestuursniveau wordt onderhandeld.

6. WAT WAS UW MEEST BIJZONDERE TIJDSCHRIFTGERELATEERDE VONDST?

Eén van de belangrijkste Fantaisies uit mijn corpus verscheen eind januari 1852 in het tijdschrift *L’Eclair*. In dit verhaaltje van de gebroeders Goncourt krijgt een jong meisje een pak slaag van een zekere meneer Saint Marc de Girardin. Aanvankelijk had ik geen idee wie dit was. Later stuitte ik in de *Journal des Débats* - één van de grote ‘tegenstanders’ van de ‘petite presse’ - op een artikel dat precies dezelfde titel droeg als de genoemde Fantaisie en twee weken eerder was gepubliceerd. Dankzij dit artikel begreep ik dat Saint Marc de Girardin een conservatieve hoogleraar was die het luchtige genre van de Fantaisie in zijn college fel had bekritiseerd en - vooral ook - dat het verhaaltje van de gebroeders Goncourt een rebelse reactie hierop was. De aanval was niet alleen gericht op Saint Marc de Girardin, maar ook op het literaire establishment en, indirect, op het strenge regime van die tijd. Het verhaaltje van de gebroeders Goncourt kan als één van de mooiste metateksten over de Fantaisie worden beschouwd.

7. HOE ZIET U DE TOEKOMST VAN HET GEDRUKTE TIJDSCHRIFT?

Professioneel gezien moet ik zeggen dat het digitale tijdschrift ontegenzeggelijk de toekomst heeft. De voordelen zijn legio: ze zijn over het algemeen veel goedkoper, ze sparen papier uit en zijn daarbij vooral ook veel beter toegankelijk voor de lezers. Maar persoonlijk houd ik nog steeds erg van een papieren tijdschrift, dat je gemakkelijk kunt meenemen naar een luie stoel, dat je in de hand kunt houden, dat je kunt bewonderen om zijn mooie papier en vormgeving, en waar je zelfs aan kunt ruiken en voelen. Zolang mensen dit gevoel blijven houden, zullen mooi uitgegeven papieren tijdschriften nog wel blijven bestaan.

8. WAT IS UW GROOTSTE TIJDSCHRIFT-GERELATEERDE AMBITIE?

Dat heeft met *TS* en de projectgroep Tijdschriftstudies te maken. Als romanist hoop ik dat beide zich in de toekomst wat internationaler gaan oriënteren. Het is namelijk ook interessant om een beter beeld te krijgen van de manier waarop Nederland en de verschillende landen in Europa elkaar in het verleden wederzijds beïnvloed hebben. Uit mijn eigen onderzoek blijkt bijvoorbeeld duidelijk dat bepaalde Nederlandse tijdschriften, en rubrieken als de *Feuilleton* en de *Fysiologie*, vaak hun oorsprong in Franse tijdschriften vinden.

9. DROOMT U WELEENS VAN TIJDSCHRIFTEN EN ZO JA, ZIJN DAT PRETTIGE DROMEN?

Dat is wel een grappig idee, maar nee, eigenlijk niet. In mijn *Fantaisies* kom ik wel vaak knotsgekke dromen tegen. Ik zou me zo een verhaaltje kunnen voorstellen waarin vliegende tijdschriften van allerlei soorten en maten op een bankje in het Vondelpark landen, om vervolgens samen de situatie van de wereld eens scherp tegen het licht te houden.

10. OP WELKE TIJDSCHRIFTEN BENT U GEABONNEERD?

Naast de krant ben ik geabonneerd op *TS*, op de *Revue de la Bibliothèque nationale de France* en voorheen ook op de *Negentiende eeuw*. Met een klein kind in huis, een proefschrift dat af moet en allerlei andere nevenwerkzaamheden, kom ik er alleen nauwelijks aan toe om ze van A tot Z te lezen. Wel kijk ik regelmatig door het bestand van romaanse tijdschriften dat in de UB van Utrecht op de planken ligt. Dan blader ik graag even in tijdschriften als *Magazine Littéraire* of *Romantisme*. Ook lees ik veel artikelen uit *RELIEF*, het eerste elektronische tijdschrift op het gebied van de Franse letterkunde in Nederland.